

**Adami Tanneri E Societate Iesv, S. Theologiæ D. Et In
Academia Ingolstad. Professoris, Theologiæ Scholasticæ
Tomus ...**

Cum triplici Indice

De Fide, Spe, Charitate, Ivstitia, Religione, caeterisq[ue] virtutibus [et]
vitijs: ac varijs hominum statibus. Secvndæ Secvndæ S. Thomæ
Aqvinatis Respondens

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1627

III. An & qua ratione fides certitudine tum scientias naturales tum alias
virtutes & habitus intellectuales superet.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72877](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72877)

cæteri habitus virtutum moralium infusarum: quia verius est, nec actus quidem earum elici sine charitate, vel dispositione ad illam: præterquam quod aliunde constat, virtutes morales infusas à charitate nunquam separari, vt alibi dictum tom. 2. disp. 3. q. 5. dub. 2.

43 **ASSERTIO IX.** Fides tamen charitatis accessio-
ne extrinsece perficitur; ita vt proinde charita-
tas sit quasi forma quædam fidei. Ita ex commu-
ni Sanctus Thomas hic quæst. 4. art. 3. vbi ab-
solute asserit, charitatem dici formam fidei. Quod
tamen ipsemet satis explicat, non ita accipien-
dum, quasi charitas sit proprie dicta & intrinse-
ca quædam fidei forma, seu essentialis, vt est
anima respectu corporis; seu accidentalis, vt
est albedo respectu parietis: sed quia sane aliquo
modo, instar formæ, perficit & exornat actum
fidei; tum conferendo illi nouam speciem acciden-
talem, eo modo, quo finis extrinsecus actu cõfert
nouam speciem, ex doctrina eiusdem 1. 2. q. 18. a.
7. tum conferendo illi nouam vim & dignitatem
moralem, hoc est, ratione meriti, cum alioqui ac-
tus fidei sine charitate meritorius non sit, iuxta
dicta tom. 2. disp. 6. q. 6. dub. 2. & 4. Atque eodem
modo charitas etiam aliarum virtutum forma di-
citur infra q. 23. a. 8.

Et ex dictis vtraque hæc, & 7. assertio, sumit-
ur illa distinctio fidei *informis*, & *formæ*; itemq;
mortuæ & *vivæ*; quæ eundem fidei habitum, sed
iuxta diuersum statum significant vt dictum.

44 **ASSERTIO X.** Fides inter omnes virtutes su-
pernaturales ordine naturæ est prima. Ita S. Tho-
mas hic q. 4. a. 7. & Caietanus ibidem, ex commu-
ni. Probatum tum ex illo Hebr. 11. v. 1. vbi pro-
pterea fides dicitur *substantia* seu fundamentum *re-
rum sperandarum*. Tum quia virtutes Theologicæ,
cum circa ipsum finem versentur, natura priores
sunt moralibus infusis; & in Theologicis illa cæ-
teris natura prior est, quæ cum in intellectu sita
sit, suum reliquis obiectum ostendit ac propo-
nit. Alius est ordo dignitatis, & temporis. Si-
cut enim sæpe, saltem infantibus, simul infun-
duntur, iuxta Concilium Trident. sess. 6. cap.
7. ita sine controuersia charitas præcellit fidei,
iuxta Apostolum 1. Corinth. 13. v. 3. De qua
re plura diximus tomo 2. disputat. 3. quæst. 5.
dub. 2. & 3. cum Sancto Thoma 1. 2. quæst.
62. artic. 4.

D V B I V M III.

*An, & qua ratione fides certitudi-
ne tum scientias naturales, tum
alias virtutes & habitus intelle-
ctuales superet.*

S. Thoma 2. 2. q. 4. a. 8.

45 **S**pectat hoc dubium ad vnum quoddam cæteris
illustrius fidei attributum, eius nempe certi-
tudinem cognoscendam.

Respondet vero S. Thomas cit. a. 8. fidem sim-
pliciter, & ex parte causæ, seu rationis formalis,

qua nititur, esse certiozem scientia, & omnibus
habitibus naturalibus intellectus; secundum quid
autem, & ex parte subiecti, siue quoad nos, minus
certam.

Verum vt res hæc tota, qua de varie loquuntur
Theologi, recte intelligatur, supponendum est
ex comuni doctrina Philosophorum, & Theolo-
gorum, quam etiam supponit S. Thomas ibidem,
certitudinem actus vel habitus duplicem esse, v.
nam obiectiuam, seu vt vocant, obiecti, seu quod
idem est, ex parte obiecti; sic dictam, non quod in
obiecto dumtaxat, nõ autem in ipso subiecto, seu
intellectu, actuue illius insit, vt male Durandus in-
fra citandus S. Thomam interpretatus censuit;
sed quia actui cum obiecto quodam modo comu-
nis est, & primario seu originaliter ex ipso obie-
cto prouenit, ac re ipsa nihil aliud est, quã infalli-
bilis veritas: vnde etiam dici potest & solet *certi-
tudo infallibilitatis*, vndeconq; tandẽ ipsa oriatur.

46 Altera certitudo vocari solet subiectiua, siue
subiecti, aut ex parte subiecti, quæ videlicet subie-
cto ipsiq; assensui propria est, nec comunis obie-
cto, etiam si interim fortasse oriatur etiam ex con-
ditione obiecti: quo modo iuxta comunem & re-
ceptum nunc inter Philosophos & Theologos lo-
quendi modum, nihil est aliud, quam firma & cõ-
stans adhæsiõ intellectus, excludens omnem du-
bitationem, saltem deliberatam. Vnde etiam à
Bonauentura, Durando, Alberto, & alijs in 3. dist.
23. vocatur *certitudo adhesionis*: quæ quidem si ob-
iecto comensurata sit, censenda est vera certitu-
do, vt docet S. Thomas in 3. dist. 23. q. 2. a. 2. &
dist. 26. q. 2. a. 4. Sin autem præter dignitatem
obiecti, temere concepta sit, tunc potius dicenda
est pertinacia, ex cæcitate, aut duritia cordis or-
ta, vel vt loquitur Concilium Tridentinum sess.
6. cap. 9. *vana & temeraria fiducia, seu credulitas*.
Oritur quidem ea potissimum ex penetratione,
seu euidencia obiecti, iuxta S. Thomam hic cit. a.
8. sed non solum, vt sequentibus assertionibus
declaramus.

47 **ASSERTIO I.** Tam actus, quam habitus fidei,
certitudine quidẽ infallibilitatis, seu ex parte ob-
iecti, superat omnes omnino actus & habitus na-
turales, quãtũuis certos & euidetes. Ita S. Tho-
mas hic q. 4. a. 8. Caietanus, Bañes, Arragonius ibi-
dẽ, Gregorius de Valentia q. 4. pun. 8. ex comuni
Doctorũ in 3. dist. 23. contra Abailardũ, asserentẽ
fidei assensionem esse incertã opinionẽ; quẽ lu-
culenter refutat S. Bernardus epist. 190. & partim
etiam contra Scotum in 3. dist. 23. q. vn. vbi si-
gnificat, fidem infusam, non magis quam acqui-
sitam, per se ac ex natura habitus inclinare in ve-
rum tantum; cum, vt ait, *decipi & non decipi, non
sit à parte habitus, nec à parte assensus, quem facit, sed à
parte obiecti, secundum quod obiectum verè seu falsè
presentatur habitui.*

48 Quæ doctrina satis refellitur tum ex dictis q. 1.
dub. 5. vbi ex instituto probauimus, fidei nõ pos-
se subesse falsum; tum ex comuni & recepta do-
ctrina Aristotelis 6. Ethic. 3. vbi docet, virtutibus
intellectualibus, qualem etiam esse fidem diuinã
dictum est dubio præced. semper verum dici, ita
vt ex natura sua circa vera tantum obiecta.

verfen-

versentur, adeoque vt ad assensum veri tantum obiecti, nõ falsi inclinent: quod etiam ex instituto docuimus tom. 2. disp. 3. q. 2. dub. 2. Secus est de opinione, aut fide humana, quæ non sunt virtutes, vt ibidem diximus, & recte notauit Caietanus q. 4. a. 5.

49 Ratio assertionis est. Quia omnis infallibilitas actuum & habituum naturalium nititur ratione & lumine naturali: fidei autem infallibilitas nititur auctoritate diuina; idque dupliciter, quatenus videlicet & ex parte obiecti nititur diuina reuelatione, & ex parte subiecti lumine supernaturali fidei diuinitus indiro; ex quo vtroque capite accidit, vt habitu vel assensu fidei falsi nullo modo possimus, vt fusius dictum q. 1. dub. 5.

Neq; dicas, etiam fidei assensum niti illo principio naturaliter nõ o, Quodlibet est aut nõ est; Item, de quolibet verum est affirmare aut negare. Fides enim nullo eiusmodi principio naturali per se nititur, vt dictum est q. 1. du. 3. & q. 5. dub. vlt. Quamuis interim, prout hoc principium in ipsis etiam fidei veritatibus includitur, fide quoque credatur. Eadem enim fide, qua credimus Deum esse, etiam negamus, Deum non esse.

50 ASSERTIO II Certitudine adhesionis seu ex parte subiecti fides quidem secundum quid inferior est habitibus & actibus naturalibus euentibus, puta scientiæ, sapientiæ, intellectus; non tamen simpliciter. Primam partem tradit S. Thomas hic q. 4. a. 8. ex communi: idemque voluit Albertus in 3. dist. 23. ar. 17. & Bonauentura eadem dist. a. 1. q. 4. quando dicunt, fidem certitudine speculationis seu cognitionis vinci ab eiusmodi actibus. In quem fere sensum etiam Hugo Victorinus l. 1. de Sacramentis part. 1. o. c. 1. ait, fidem esse certitudinem animi de rebus absentibus, supra opinionem, & infra scientiam constitutam.

Ratio est; quia eiusmodi assensus naturalium habituum, hoc ipso quod euidens est, aliqua ratione immobilior & firmitior est; siquidem stante apprehensione terminorum vel principiorum, nulla ratione abijci vel in dubium vocari potest; cum tamen fides simpliciter abijci possit, etiam stante motiuorum apprehensione, ob ineuentiam.

51 Secundam assertionis partem tradunt Albertus & Bonauentura locis citat. & consentit Gregorius de Valentia q. 4. pun. 8. & indicat S. Thomas art. 8. ad 2. cum ait; *hominem per fidem multo certiore reddi de eo, quod audit a Deo, quam de eo, quod videt propria ratione per alios habitus.* Ratio est: quia vt recte Bonauentura loc. citat. notat, *vera fides magis (aliqua ratione) facit adhaerere ipsum credentem veritati creditæ, quam aliqua scientia alicui rei scita.*

Quod probatur primo, tum exemplo tot Martyrum, qui pro fide etiam mortem oppetierunt; tum experimento omnium veterum credentium, qui mallent omnem scientiam potius perdere vel negare, quam vel vnum articulum fidei. Secundo iuxta rectam rationem agendo, quisque tenetur adeo firmiter fidei assentiri, vt certo & efficaciter statuere debeat, vbi opus est, potius milles mori, & omnia naturaliter scita negare, quam villo modo fidem abijcere; cum tamen ex aduerso

stultus foret, qui pro vna veritate mere naturali secundum se spectata, mori veller, iuxta Bonauenturam ibidem. Tertio. Fidei habitus, quamdiu quidem in intellectu manet, minus sinit dubitare aut dissentire, quam vllus habitus euidens naturalis, qui vnica tantum dubitatione aut dissensu quantumuis deliberato non statim totus perditur.

Oritur autem hæc firmitas assensus fidei, tum ex ratione assentiendi, quæ certissima est; tum ex motione voluntatis, accedente lumine fidei. Vnde rursum sumitur alia ratio; quia lumen supernaturale fidei, quanto natura sua excellentius est, tanto etiam efficacius est ad intellectum, persuadendum. De qua re dictum etiam nonnihil supra quæst. 2. dub. 1.

53 ASSERTIO III. Assensus fidei, etiam vt in nobis est, simpliciter & absolute certior est quibusvis actibus naturaliter certis vel euentibus. Ita S. Thomas hic q. 4. art. 8. vbi ait: *Multo magis homo fit certior de eo quod audit a Deo, qui falsi non potest, quam de eo, quod videt propria ratione, quæ falsi potest.* Idem docent Caietanus, Bannes, Arragonius ibidem, Albertus, Bonauentura, Richardus, Gabriel cit. dist. 23. & omnes Theologi, excepto Durando eadem dist. q. 7. qui temere & periculose ausus est dicere, quoddam naturales scientias simpliciter certiores esse fidei actu, vel habitu.

Probatur assertio primo ex scriptura 1. Ioannis 5. v. 4. *Hæc est victoria, quæ vincit mundum,* (adeoque omnia mundana) *fides nostra.* Et 2. Cor. 10. v. 4. de fidei robore ac viribus dicitur: *Arma militiæ nostræ, non carnalia sunt, sed potentia Deo, ad destructionem munitionum, consilia destruentes, & omnem altitudinem extolentem se aduersus scientiam Dei, & in captiuitatem redigentes omnem intellectum, in obsequium Christi.* Quibus verbis significatur, nullam scientiam adeo claram & apertam esse posse, quæ parati esse non debeamus, pro tuenda fide negare, si quoquo modo fidei repugnaret. Quod ex parte re ipsa etiam nunc accidit. Sunt enim quedam principia, quæ etiam in sensu falso, fideique repugnante, a Philosophis olim existimabantur euentia, & tamen iam a nobis, cum ea quidem vniuersalitate, rectissime negantur, vt accidit in mysterio Trinitatis, circa illud, Quæ sunt eadem vni tertio sunt eadem inter se.

54 Secundo idem asserunt SS. Patres. Basilius in psalmum 115. *Fides supra rationales methodos ad assensum trahens.* Chrysostomus homil. 31. in epist. ad Heb. *Nec fides, inquit, dici potest, nisi circa ea, quæ non videntur, amplius quam circa ea quæ videntur, satisfactionem quisque habuerit.* Augustinus lib. 7. confession. cap. 10. *Facilius dubitarem viuere me, quam non esse veritatem (etiam supernaturaliter inspiratam) quæ per ea, quæ facta sunt intellecta conspiciuntur.* Et Richardus de Sancto Victore, lib. 1. de Trinitate cap. 2. *Quosquos veraciter fideles sumus, nihil certius tenemus, quam quod fide credimus.*

55 Tertio accedit ratio. Quia certitudine obiecti seu infallibilitatis simpliciter certior est fides omni scientiæ seu cognitione naturali, ex dictis

assert. 1. Certitudine autem subiecti seu adhæsi-
onis, quæ certitudine obiecti inferior est, & per
se sola nec digna quidem certitudinis nomine,
est quidem inferior secundum quid, sed non
simpliciter, ex assert. 2.

56

ASSERTIO IV. Fides quidem ratione mani-
festationis seu claritatis cedit supernaturalibus
actibus intellectus & scientiæ, prout sunt dona
Spiritus Sancti; attamen ratione certitudinis
quoad nos, adeoque ratione adhæsiōis ex ipsa
notitia infallibilitatis, seu non errandi securitate
ortæ, ipsidem antecedit. Ita Sanctus Thomas cit.
articulo 8. ad 3. ubi ait: *Perfectio intellectus & sci-
entiæ (etiam in quantum sunt dona Spiritus San-
cti) excedit cognitionem fidei, quantum ad maiorem
manifestationem, non tamen quantum ad certiores in-
hæsiōem.*

Et mox rationem adiungit; quia eiusmodi cer-
titudō donorum, non quidem secundū se (cum
hæc immediate etiam nitantur auctoritate Dei
testantis, & quidem aliquo clariori modo, quam
per fidem) sed quoad nos aliquo modo nititur
fide, tanquam principio: Ergo sicut certitudo
principiorum superat certitudinem conclusio-
nis, ita supradicta certitudo fidei superat certi-
tudinem donorum. Antecedens probatur; quia
omnes eiusmodi extraordinariæ revelationes seu
illuminations Spiritus Sancti ad fidei regulam
examinantur, iuxta illud *Probate Spiritus, si ex Deo
sunt* 1. Ioannis 4. vers. 1. Et facile fieri potest,
vt quod nobis quidem manifestius est, minus tam-
en sit certum, ex dictis.

57

ASSERTIO V. Certitudo visionis beatificæ,
vti etiam scientiæ per se infusæ, simpliciter ma-
ior est certitudine fidei. Hæc assertio est extra
controuersiam. Ratio est. Quia vtraque hæc
notitia certitudine quidem obiecti par est, aut
forte etiam maior quodammodo ipsa fide; cum
sicut ista nititur diuina veritate in dicendo, sic
visio beatifica nititur diuina veritate in essendo.
Certitudine autem subiecti, cum vtraque illa sci-
entia supernaturalis sit, & euidens, fidem simpli-
citer superat. Neque dicas, certitudinem vnam
maiores esse non posse altera. Non enim in-
mera priuatione, sed in positiua quadam actus
perfectiōe consistit, etsi per priuationem expli-
cetur, certitudo quidem obiecti per negationem
falsitatis, subiecti autem per negationem formi-
dinis.

58

ASSERTIO VI. Nunquam proinde absolute
dicendum est; hæreticum certius, aut etiam æ-
que certò adhærere suis erroribus, ac Catholi-
ci adhærere per fidem veræ & Catholicæ fidei ver-
itatibus, etiam addendo limitationem, certitu-
dine subiecti. Ita recte docet Bannes hic q. 4. a. 8.
& colligitur ex dictis; etsi non pauci aliter sint
loquuti; in quibus Sotus lib. 3. de nat. & gratia
cap. 10. ait, *hæreticos omnes suorum errorum, quos
catholicos existimant veritates, tantam habere certitu-
dinem (ex parte subiecti) quam nos articulorum fidei.*
Et ibidem dicit, *hoc non esse dubium, & de hoc dubi-
tare, esse puerilem errorem.*

Similiter Molina 1. part. q. 1. a. 5. docet, eius-
modi certitudine, quæ se tenet ex parte subiecti,

*posse hæreticum adhærere interdū certius, id est firmi-
us, errori, quam Catholicus adhærere veritati; & pro-
terum quemuis posse firmius adhærere rei in se dubiæ,
quam cordatus & prudens rei certæ. Quin etiam ip-
se Bannes 1. part. q. 1. a. 5. ait; hoc pacto aliquis
hæreticos firmius adhærere suis erroribus, quam alij suis
veritatibus. Eodem modo loquuntur Medina 1.
2. q. 109. a. 2. dub. vlt. & Vega lib. 16. in Triden-
tinum cap. 13.*

Sed vt dixi, absolute ita loquendū non est. Quia
sola adhæsiō intellectus, quantumuis firma, si-
ne respectu ad obiectum debito modo proporti-
onatum, non est proprie certitudo; nec digna
nomine certitudinis, etiam addendo ex parte
subiecti, sed potius pertinacia seu vana creduli-
tas, vt initio ex S. Thoma & Concilio Tridentino
notauimus: Ergo cum alioqui modus ille loquē-
di non admodum bene sonet, nec modo loquen-
di veterum Doctorum satis sit consentaneus, ab
eo abstinendum est; cum interim res ipsa alijs
verbis multo commodius explicari possit, dicen-
do nimirum, quantā constantia & certitudine per
fidem Catholicæ veritati adhæret, tantā obsti-
natione & pertinacia hæreticos adhærere posse
& solere falsitati. Plura de hac re in simili dixi-
mus tom. 1. disp. 1. quæst. 4. dub. 4. ubi de Theo-
logiæ certitudine certitudini fidei subordinata
egimus.

DVBIVM IV.

*De subiecto remoto fidei; specia-
tum an in primo statu innocen-
tia, tum Angeli, tum homines;
an etiam Christus, Propheta,
Apostoli, & ceteri iusti fidem,
& quidem æqualem habuerunt;
itemq; an siue in Beatis, siue in
demonibus, aut hæreticis, nunc
rei ipsa fides existat.*

S. Thomas 2. 2. q. 5. aa. 4.

TAmetsi quidem hæc dubitatio, vti etiam
præcedens, communis fere sit ipsis etiam fi-
dei actibus, præcipue tamen ad habitum fidei
pertinet; ad quam iuxta varietatem quæ sitorum
in dubitatione propositorum, sequentibus asser-
tionibus respondemus; agendo 1. de Angelis &
hominibus in statu primæ cōditionis. 2. de Chri-
sto & Beatis. 3. de demonibus ac damnatis. 4. de
viatoribus ac iustis. 5. de hæreticis, seu erranti-
bus in fide. 6. de æqualitate vel inæqualitate fi-
dei, in eodem vel diuersis subiectis.

ASSERTIO I. Tam Angelus, quam homo, in
prima sui conditione habuerunt fidem. Ita S.
Thomas cit. q. 5. a. 1. Caietanus, Bannes, Arrago-
nius ibidem, Gregorius de Valentia q. 5. pun. 1. i-
temq; Carthusianus, alijq; Scholastici eomuni-
ter in 3. distinct. 23. Zumel 1. par. q. 62. art. 3. &

Valquez